

– BESZÁMOLÓ –

AZ ELSŐ ADATNAP-KONFERENCIA ÉS SZAKMAI FÓRUM AZ ADATSTRATÉGIÁKRÓL, DIGITÁLIS PIACRÓL, DIGITÁLIS SZOLGÁLTATÁSOKRÓL, VALAMINT A MESTERSÉGES INTELLIGENCIÁRÓL

Az Első Adatnap-konferencia és szakmai fórum 2024. március 21-én zajlott le a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Karán. A konferencia főszervezői a Magyary Zoltán E-közigazgatástudományi Egyesület és az Ereky István Közjogi Kutatóközpont voltak, akik közötti régi szakmai együttműködésből 2016-ban már létrejött egy nagyszabású konferencia Adatrobbanás/Databoom címmel.

A Magyary Zoltán E-közigazgatástudományi Egyesület 2005-ben jött létre, tagjai informatikusok, közgazdászok, szociológusok és jogászok. A közigazgatásért való tenni akarás köti össze őket, illetve a társadalmi-gazdasági lét feltételeinek javítása érdekében történő munkálkodás. Az Egyesület Magyarország felemelkedéséhez az e-közigazgatás témakör tudományos művelésével, ajánlások megfogalmazásával, szakmai publikációkkal és rendezvények szervezésével kíván hozzájárulni.

A 2011-ben alapított Ereky István Közjogi Kutatóközpont mára a PPKE JÁK legnagyobb kutatási formációjává vált. Ma mintegy 30 kutató munkáját fogja össze, köztük senior és junior, hazai és külföldi jogtudósokkal. A Kutatóközpont olyan kutatásokat folytat, amelyek igazodnak a Pázmány Péter Katolikus Egyetem küldetéséhez és profiljához. Elősegíti a párbeszédet, a kölcsönös fejlődést és az emberközpontú világ megvalósulását. A kutatási területek az alkotmányjog, alapjogok, összehasonlító jog, valamint a központi és területi közigazgatás, illetve a közigazgatás kontroll-mechanismusainak legváltozatosabb témaköreit érintik. Mindezek között is kiemelkedik a digitalizáció és közadatok kérdése, amelyek mára minden jogterület meghatározó közege lett.

Az első Adatnap védnöke Koltay András, a PPKE egyetemi tanára, a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság elnöke, a rendezvény fő támogatója a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság volt.

1. Nyitóelőadások

A konferencia fő vonala az uniós és hazai adatpolitika aktuális helyzetének felvázolása mentén zajlott. Gerencsér Balázs Szabolcs, az Erekly Kutatóközpont igazgatója köszöntötte a résztvevőket, majd Komáromi László dékán úr nyitóbeszédét a 18. századtól kezdődő ipari, gazdasági és társadalmi fejlődéstől kezdte, a modern kormányzás előzményeinek kialakulására koncentrálva. Aláhúzta az állam működésével kapcsolatban kezelt adatok fontosságát és hasznosságát, valamint a kormányzás hatékonyságára gyakorolt hatását, amelynek hosszú évszázados előzményei vannak. Az adatok és a technológia mögött azonban meg kell látni az embert, ami minden kor számára folyamatos kihívás. Kiemelte, hogy az Adatnap az európai uniós normák és stratégiák felől közelíti a kérdéskört, tehát olyanok vannak jelen, akik digitalizációs reformfolyamatokkal foglalkoznak. Reményét fejezte ki, hogy ez a rendezvény hagyományteremtő lesz.

Az első Adatnap jelentőségét mutatta, hogy a konferencián részt vett az Európai Bizottság adatügyekkel foglalkozó főigazgatóságának munkatársa, Tóth Andrea Katalin (DG CNECT, *Directorate for Data*), aki az Európai Unió adatstratégiájáról és annak végrehajtásáról értekezett vissza- és előre tekintéssel. Az előadás az európai adatstratégiából indult ki, amelynek fő célja az adatok egységes piacának létrehozása, egyfajta átfogó európai adattér létrehozása. Az adatstratégiának négy pillére van: (i) az adatokhoz való hozzáférésre és az adatok felhasználására vonatkozó horizontális irányítási keret, mely a jogalkotási keretet vonja magába; (ii) a támogató eszközök, melyek a közös európai adatterekbe és infrastruktúrákba történő beruházások; (iii) a kompetenciák, melyek az egyének támogatását jelenti a digitális készségek és adatumveltség beruházások során történő fejlesztése által; illetve (iv) a közös európai adatterek, melyek gazdasági és közérdek szempontjából fontos ágazatokban vannak jelen. Részletesen elemezte, hogy mit értünk közös európai adatterek alatt, ami egy rugalmas kategória, nem egy platform, hanem inkább egy koncepció. Az adattér egyfajta kombinációja a „kemény” infrastruktúráknak, amelyeken keresztül az adatokkal kapcsolatos műveletek zajlanak és a „lágyszárú” infrastruktúráknak, amelyek az adatok körüli tevékenységeket reguláló szabályokat jelentik. Különböző eszközök és módszerek léteznek, némelyeket jogszabályok állítanak fel, mint amilyen az egészségügy, illetve van, amit finanszírozás alakít, például az építésügyi adattér. A második szolgálati dokumentum gyakorlatilag egy jelentést mutat arról, hol tartunk az adatterek szabályozásában. Friss információként közölte, hogy elfogadásra került az egészségügyi adattér.

Az uniós horizontális jogalkotás az EU adatstratégiája alapján történik, amely gyakorlatilag a szektorokon átvivő jogalkotási keretrendszer létrehozását jelenti. Ezek kölcsönhatásban vannak egymással, minden rendelet az adatökoszisztéma eleme, melyeket együttesen kell kezelni.

A Data Governance Act, azaz az adatkormányzási rendelet az első nagy szabályozás az adatsstratégián belül. Az alapötlet egy új alternatíva, egy újfajta megközelítés felmutatása volt az adatbirtokosok középpontba és cselekvési pozícióba helyezésével. Az adatkormányzási rendelet egy eszköztárat kínál. Ennek a horizontális keretrendszernek négy nagy pillére van: (ii) a közzféra védett adatainak további felhasználásai, (i) az adatmegosztási szolgáltatók szabályozása az egységes piacon, (iii) az adataltruizmus szabályozása, illetve (iv) a koordináció és interoperabilitás, amelyért a rendelettel létre-

hozott Európai Adatinnovációs Testület felel. Széles támogatottság fogadta a rendeletet mind a Parlament, mind az EU Tanácsa részéről, rövid tárgyalási idő alatt megszületett a politikai megállapodás és 2023. szeptember 24-től alkalmazandó a tagállamokban.

A Data Act számos kérdést kezel a méltányosság alapján, mely anyagi jogi érdekeket rendez. Az előadó felhívta a figyelmet arra, hogy semmiképp sem szabad elfelejteni, hogy a háttérben mindig jelen van az Általános adatvédelmi rendelet (GDPR), és ez mindig alkalmazandó, ha személyes adatokról van szó. Az adatvédelmi szabályok tehát mindig alkalmazandóak, a horizontális jogszabályok ezeket nem rontják le. A Data Act célja annak szabályozása, hogy milyen adatot ki használhat és mely feltételekkel annak érdekében, hogy biztosítsa az adatokból kinyert értékek igazságos elosztását és az ipari adatban rejlő értékek kiaknázását, és ezáltal Európa vezető szerepet tölthessen be az adatgazdaságban. Az előadó kiemelte az eszközökből származó (*Internet of Things, IoT*) adatokhoz való hozzáférést, és azok felhasználásának rendezését célzó fejezetet. Az IoT adatok fő szereplői az adatbirtokos és a felhasználó, aki lehet vállalkozás vagy személy, illetve egy harmadik személy, aki például javítási, karbantartási szolgáltatást nyújt az adatok alapján. Általában az eszköz gyártójánál maradnak az adatok és azokhoz nehéz hozzáférni, de a rendelet előírja, hogy kötelező biztosítania az adatokhoz való hozzáférést, így megszűnik ez a monopólium. Az adatrendelet megalakítása hosszabb időbe telt, közvetlenül alkalmazandó pedig 2025 szeptemberétől lesz a tagállamokban.

A nagy értékű adatkészletek jegyzékéről szóló végrehajtási rendelet (*High Value Datasets*) lényege, hogy ingyenesen, géppel olvasható formátumban, API-k¹ és csoportos letöltés révén hozzáférhetőek legyenek az adatkészletek.

A jövőre vonatkozó feladatokat illetően az előadó felvázolta, hogy a 2024-es európai parlamenti választásokat követően a végrehajtás keretében rendeletet kell alkotni, a tagállami kötelezettségeket betartatni, illetve az adatterek felállítását folytatni.

Valkó Gábor, a Központi Statisztikai Hivatal (továbbiakban: KSH) elnökhelyettese, címzetes egyetemi docens, „A hivatalos statisztika válaszai a jelen kor kihívásaira” címmel adott elő, amelyben a KSH adatgazdaságba való kapcsolódásáról, valamint a hivatalos statisztika előtt álló kihívásokról beszélt. Ez utóbbira példaként az alternatív adatellátók megjelenését és ellenőrizhetetlen információk sokaságát említette. Sajnálatos jelenség, hogy csökken az adatszolgáltatói hajlandóság mind a magánszférában, mind a közszférában. Szintén kihívást jelent az alacsony statisztikai műveltség. Kiemelte, hogy a korszerű statisztika számára elvárás a gyorsaság, időszerűség, azaz, hogy az adat minél hamarabb hozzáférhető és emellett pontos legyen. Ennek eléréséhez lehetőséget biztosít az adminisztratív forrásból származó adatok átvételének egyre bővülő lehetősége, mely az adatszolgáltatói terheket csökkenti. Ilyen lehetőség lehet még az automatizálás és a tájékoztatás felgyorsítása. Elnökhelyettes úr említette, hogy a KSH jelenleg is kétszázhetven adminisztratív adatforrást használ, amely hatalmas számot jelent. Ezek különböző nagyságrendű adatokat jelentenek, és az egészségügyi

¹ Application Programming Interface, magyarul alkalmazásprogramozási felület vagy alkalmazásprogramozási interfész. Egy program vagy operációs rendszer azon eljárásainak és azok használatának dokumentációja, amelyet más programok felhasználhatnak.

(EESZT) adatokhoz jelenleg még nem férnek hozzá. A KSH célja az adatgazdákkal való partnerség kialakítása, mivel kiaknázási lehetőséget biztosít a magánkézben lévő adatok felhasználásában, valamint azért, hogy adatfeldolgozási és publikációs hátteret biztosít, mintegy „hivatalossá” teszi az adatokat. Az előadó rámutatott a nagy adtmennyiségen (*Big Data*) alapuló adatforrások nagyszerűségére, hiszen nem kerül pénzbe az adatok gyűjtése, teljeskörű, és hatalmas elemzési potenciál van ezekben az adatokban. Azonban nehéz a hozzáférés, ezért egyfajta új megközelítés szükséges a statisztikai tevékenységben.

A jövőre vonatkozóan arról beszélt, hogy a KSH fejlődni szeretne az automatizálás és új technológiák körében, ilyenek a „websraping” és szkennert adatok használata nagyobb áruházaktól. E körben kiemelte, hogy a fogyasztói árstatisztika a leggyorsabb statisztika. Fontos célkitűzés továbbá a piacra kerülési idők csökkentése. A kísérleti statisztikák megjelenítése is fontos előrelépés. Ezek olyan statisztikák (mint amilyen a „laktér-index”), amelyek valamiben újszerűséget mutatnak, gyorsabban elérhetők, részletesebbek, esetleg új adatköröket mutatnak be. A kísérleti statisztikák nem hivatalos statisztikák és azoktól élesen el vannak különítve. Új fejlesztés még a KSH ingatlanadattár, ami utca-szintű adatokat vizsgál az alapján, hogy mennyibe kerülnek a lakások. Utolsóként pedig egy futurisztikusnak tűnő új fejlesztésről mesélt az előadó, a Virtuális Magyarország projektről, amely adatbázisokat kapcsol össze, így valós idejű adatok jönnek létre.

Harmadik „*keynote*” előadó Péterfalvi Attila, a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság (továbbiakban: NAIH) elnöke, címzetes egyetemi tanár volt. Előadásának címe „A NAIH szerepe az EU-s adatjogszabályok végrehajtásában” volt. Előljáróban kiemelte az Alaptörvény a személyes-és közérdekű adatok védelméről szóló VI. cikkét, amelyeknek talán legfontosabb óra a NAIH. A Digitális Szolgáltatásokról szóló rendelet (DSA) 2024. február 17. napjától alkalmazandó, mely a közvetítői szolgáltatásokat belső piacon nyújtó jogalanyokra vonatkozik. Az Adatkormányzási Rendelet (DGA), amely 2023. szeptember 24-től alkalmazandó, a közadatbázisokhoz történő hozzáférést rendezi egy központi „egyablakos” ügynökön keresztül. Az Adatkormányzási Rendelet szerinti hatósági feladatok többek között az adatközvetítők nyilvántartásba vétele, mely által hatósági bizonyítványt is kiállít, valamint egy eljárási ellenőrzést is magában foglal. Az előadó kiemelte, hogy a NAIH képviseli Magyarországot az Európai Adatinnovációs Testületben.

Az előadó ezt követően az Adatmegosztási rendeletről (*Data Act*), majd a Mesterséges Intelligencia Rendeletéről (*Artificial Intelligence Act – AIA*) beszélt. Ez utóbbi rendelet (pontosabban a konferencia idejében még csak tervezet) kapcsán megemlítette, hogy az kockázatalapú megközelítést alkalmaz. Bemutatta továbbá, hogy mely esetekben nem kell majd alkalmazni a rendeletet, például biometrikus adatok esetében, vagy az uniós jog hatályán kívül eső területeken és nem érinthetik a tagállamok katonai és nemzetbiztonsági hatásköreit.

Az elektronikus azonosításról és bizalmi szolgáltatásokról szóló rendelet (eIDAS) módosításával kapcsolatban annak fő újdonságáról, az az európai digitális azonosítóról, valamint technikai keretének megteremtéséről beszélt, ami kiterjeszti az eIDAS eddigi, elektronikus aláírásokra fókuszáló tárgyi hatályát.

Az Interoperabilis Európáról szóló szabályozásról elmondta, hogy célja a közszféra online eljárásainak Európai Unión belüli magas szintű átjárhatósága, a határokon átnyúló ügyintézkések megkönnyítése.

A GDPR rendeletet az új technológiák alkalmazásának feltételrendszere körében vizsgálta. A NAIH releváns ügyeivel kapcsolatban először a csengeri új büntetés-végrehajtási intézetet említette, amely a közigazgatás terén egyedülálló, hiszen modern műszaki, informatikai, biztonságtechnikai megoldásokkal felszerelt intézet létrehozását célozza meg. A személyeket elsődlegesen arcfelismerő rendszerrel azonosítják, mesterséges intelligencia segítségével ellenőrzik a kapcsolattartást, illetve kamerával felszerelt robotfelügyelőket használnak. Az előadás végén rámutatott az előadó, hogy a hatályos jogszabályi környezet nem teszi lehetővé minden tervezett újítás bevezetését, ezért elengedhetetlen a törvényi szintű szabályozás felülvizsgálata.

2. Kerekasztalbeszélgetések és fórum

Az Adatnap a bevezető előadásokat követően három tematikus panelbeszélgetésben folytatódott, amelyre előadóként a szervezők a szakmában jártas szakembereket hívtak az állami és a tudományos szférából.

2.1. Lehetséges nemzeti válaszok az Európai Unió 2020. évi adatstratégiájára – teendők az aktuális EU-s normák tükrében

A vitaindító előadást Sántha György, a Magyary Zoltán E-közigazgatástudományi Egyesület elnöke tartotta, a „Tagálami válaszok az Európai Unió 2020. évi Adatstratégiájára” címmel. Első körben a Magyary Zoltán E-közigazgatástudományi Egyesület és az adatstratégia kapcsolatáról beszélt, megemlítve a civil partnerségi egyeztetéseket, a különböző fórumokon való előadásokat, a „Fehér könyv” elkészítésében való részvételt.

Az előadó feltette a kérdést, hogy miért is beszélünk ennyit az adatokról? Válaszában hivatkozott arra, hogy a papír alapú folyamatok letükröződtek az online világban is, de jelenleg javában zajlik a digitális átállás. Ha nem figyelünk az uniós stratégiákra, akkor nincs esély elérni a harmadik szintet, a mesterséges intelligencia szintjét. Jelenleg a digitális transzformáció szintjén toporgunk.

Ezt követően egy kronológiai rendszert mutatott be, melyen az adatokat érintő legfontosabb szabályozásokat tüntette fel. Álláspontja szerint jelenleg kísérleti jogalkotás zajlik világszerte: hetvenhárom országban kísérleteznek ún. „szabályozási homokozókkal” (*regulatory sandboxes*). Európában Norvégia és az Egyesült Királyság mesterséges intelligencia „szabályozási homokozót” hozott létre, hogy iránymutatást nyújtson a személyes adatok védelméről a magán- és állami vállalatok számára. Magyarországon a Magyar Nemzeti Bank 2019-ben jelentett be egy FinTech tárgyú „szabályozási homokozót” pénzügyi intézetek számára.

A nemzeti adatvagyon törvényi szabályozása kapcsán megemlítette, hogy a nemzeti adatvagyon körébe tartozó állami nyilvántartások fokozottabb védelméről szóló 2010. évi CLVII. törvény, illetve a nemzeti adatvagyonról szóló 2021. évi XCI. törvény adják e tárgykör kereteit.

Az előadó végezetül az adathasznosítást támogató szolgáltatások rendszeréről beszélt, mely jelenleg huszonkét szolgáltatást foglal magában. Ezek között megkülönböztetette a központi adathasznosítást és regisztrációköteles adathasznosítást. Mindehhez a NAV adja a koordinatív és szolgáltató szerepet.

Az első panelt Sikolya Zsolt, a Nemzeti Hírközlési és Informatikai Tanács szakértője moderálta, a beszélgetésben részt vett Sántha György, Tóth Andrea Katalin, Valkó Gábor, valamint Vass Norbert, a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság osztályvezetője, Wéber Krisztina, a Nemzeti Adatvagyon Ügynökség Kft. jogi igazgatója, illetve Szőke Gergely a Pécsi Tudományegyetem, Technológiai Jogi és Energiaügyi Tanszék tanszékvezető adjunktusa.

A moderátor Sántha Györgytől azt kérdezte, hogy mi az, ami megvalósult a nemzeti adatpolitikáról szóló Fehér Könyv (2016) létrejötte óta és mi az, ami nem? Pillékként lehet tekinteni az adatpolitikára, adathasznosításra, de önálló adatstratégia máig nem készült, márpedig a Fehér Könyv megálmodta volna. Felmerül továbbá, hogy van-e valódi szükség egy önálló stratégiára Magyarországnak, vagy elég az, hogy különböző helyeken különböző stratégiákban megjelennek?

Sántha György válaszában elmondta, hogy nyolc éve az látszik, hogy az akkor megfogalmazott specifikus célok ma is jelen vannak. E céloknak akkor két nagy ágát választák fel, az egyik egy működő nemzeti adatökoszisztémához szükséges előfeltételek biztosítása, a másik egy intézményi koordináció biztosítása volt. Ezek már működnek, csak nincs róluk kommunikáció, nincsenek képzések. A meglévő szabályokat kellene jobban végrehajtani és nem újat létrehozni. Kiemelte, hogy nagyon hiányzik a nyilvánítási tér és a törzsadattér rendezése közigazgatási szinten.

Szőke Gergely 2020-ban írt egy átfogó tanulmányt „A közadatok újra hasznosításának európai és magyar szabályozása – eltékozolt lehetőség?” címmel. A moderátor kérdése az volt ezzel kapcsolatban, hogy mi változott azóta, még mindig eltékozolt lehetőségnek tartja-e ezt és mit vár a legújabb jogszabályi változásokról? Az előadó válaszában elmondta, hogy azért eltékozolt lehetőségként beszélt róla, mert a szabályozás sok szempontból nagyon jól koncentrált volt, de nagyon hiányoztak a végrehajtási rendeletek azokban az induló verziókban, melyek még kifejezetten az újrahasznosítható közadatok körének az előírását is tartalmazták. Segítséget kaptak a közszféra szervei, mert mind az azonosítás, mind az anonimizálás nehéz feladat. Hiányoztak azonban a végrehajtási típusú szabályok. Az újrahasznosítható adatokról egyáltalán nem tettek közzé adatokat, átütő megoldások nem születtek. Az igénylés és az adatok szolgáltatása szerepköréből nehéz kilépni. Idővel a közszféra szervei számára is világossá vált, hogy a hasznosítható adatszettjeiket ellenőrizni fogják. E körben az intézményi felelős szerepét emelte ki.

A következő kérdést Tóth Andrea Katalin részére tette fel a moderátor, melyben arra kereste a választ, hogy vajon a közszféra információjának továbbadása valóban jelentős felfutása lehet-e az adatgazdaságnak? Lát-e ilyen külföldi példákat? A EU Bizottság munkatársa előadta, hogy európai sikeres példát az adatkormányzási rendelet ezen fejezete is említ, mint például ahogy Finnországban megvalósult az egészségügyi adatok továbbítása jogi sérelmek nélkül. Emellett az alapötletet a tagállami statisztikai hivatalok gyakorlatából jött, ahol már megvalósult ez a szemléletű adatfelhasználás. A gyakorlatban azonban a tagállamok kezében van a döntési szabadság, így nem lesz

egy európai standard, amihez viszonyíthatnánk. Az megjegyzendő, hogy a konferencia idejében a nagy értékű adatokkal kapcsolatos irányelv még nem is alkalmazandó. Kevés tagállamban került kijelölésre az a szerv, melynek be kell jelenteni az adatközvetítő szolgáltató tevékenységet. Mindössze tíz tagállam tett eleget ennek – közöttük Magyarország is.

A moderátor Valkó Gábornak azt a kérdést tette fel, hogy milyen jelentőségét látja annak, hogy a KSH, mint a magyar adatpolitika meghatározó szereplője a közös európai adatterekben részt vesz, illetve melyek adatterekbe látja fontosnak hazánk bekerülését? Valkó Gábor elmondta, hogy a közös európai adattér nagyon fontos eleme a jövőbeni adatgazdálkodásunknak, fontos az, hogy közös hasznosítása történjen meg az adatoknak. Tizennégy olyan terület van, amelyben elmozdulás történt a közös adattér létrehozására, mint például a mezőgazdaság, az egészségügy, a kutatás vagy a turizmus. Nagyobb elérést biztosít a statisztikai adatok számára az adattér. Az egészségügyi közös adattér létrehozása egyértelműen prioritás, például a rákkutatás kapcsán.

Vass Norbert a GDPR túlszabályozottságával és a gazdaságra való kedvezőtlen hatásával, valamint a mesterséges intelligencia elterjedésének megnehezítésével kapcsolatban feltett kérdésre adott válaszában első körben jelezte, ez a kérdés nem új és két különböző jog konkurál. Az adatok védelme azért is van, mert a digitális világban könnyű elveszni a nullák és egyesek halmazában. Az alapjog védelme tekintetében a következő kérdés, hogy szükség van-e egyáltalán a GDPR-ra? Analógiát alkalmazva fel lehet tenni a kérdést, hogy szükség van-e a KRESZ-re? Ez utóbbi is egy kötelező szabály, amely valóban néha korlátoz – ilyen a GDPR is –, viszont a biztonságos közlekedést szolgálja. A GDPR is alkalmas arra, hogy az alapjogot védje. A Bizottság felülvizsgálja, hogy működik a gyakorlatban, nem történt-e e körben változtatás. Összeségében anyagi jogi szempontból egyes tagországokban különböző szinten voltak adatvédelmi szabályok, ezért volt rá szükség. Kiemelte, hogy az egységes jogalkalmazás jobb az adatkezelőknek.

Wéber Krisztina a Nemzeti Adatvagyon Ügynökség (NAVÜ) működéséről, valamint a nemzeti adatvagyon hasznosításáról és az új lehetőségekről beszélt. Elmondta, hogy a NAVÜ működése versenyfutás az idővel, mivel a sok új szabályozás számtalan új feladatot ad. Kiemelte, hogy a közfeladatot ellátó szervek nem tulajdonítanak nagy jelentőséget az adatok további felhasználásának. Eddig negyvenhét szervezettel kötött a NAVÜ együttműködési megállapodást. A NAVÜ a központi koordinátor szerv szerepét tölti be, a nemzeti adatvagyon-leltár teljességét próbálja biztosítani.

2.2. Az adatok szerepe a digitális gazdaságban – teendők az aktuális EU-s normák tükrében

Vitaindító előadást Lapsánszky András, a Széchenyi István Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar egyetemi tanára, a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság elnökhelyettese tartott. Ahogy ő fogalmazott, elméleti jellegű kiindulópontot igyekezett adni a digitális gazdaság és digitális szolgáltatások témaköréhez kapcsolódóan. Rögzítette, hogy a digitális gazdaság és szolgáltatások alapvetően hírközlési rendszeren keresztül jelennek meg, ugyanolyan jel-továbbításról van szó, mint más hírközlési szolgáltatás esetében. Így a hírközlés szabályozásának és rendszerének ismerete elengedhetetlen a téma megértése kapcsán. Megjegyezte, hogy napjainkban hasonló helyzetben ta-

láltuk magunkat a digitális szolgáltatások vonatkozásában, mint a XX. század elején az egyes nemzetek jogalkotói, akiknek a hirtelen nagy népszerűsége és jelentőségre szert tevő hírközlési szolgáltatások jogszabályi környezetét kellett megalkotniuk. A nehezen kezelhető szituáció kapcsán példaként kiemelte az amerikai megoldást, ahol a hírközlés szabályozását a vasúti törvénybe foglalták. „Hiszen a hírközlés ugyanúgy szállít valamit, mint a vasút, csak nem vonatot, hanem jeleket.” – fogalmazott. Később természetesen jelentősen átfurmálódott a hírközlés szabályozása, de ez a párhuzam jól rámutat arra, hogy a digitális szolgáltatás vonatkozásában is annak lényegét kell megragadni a megfelelő szabályozáshoz. Ezt kell hazánkknak, az Európai Uniónak és valamennyi tagállamnak szem előtt tartania. Mindez azért is különösen fontos, mert a szabályozás jelentősen tudja segíteni, de akár rontani is egy adott piac működését. Így pedig komoly kihatással van akár egy ország, akár az Európai Unió versenyképességére. A digitális szolgáltatások esetében tehát fontos momentum volt az uniós, illetve tagállami szabályozás kérdése. Hiszen a szabályozás formájában történő állami beavatkozás – egyfajta pókhálóként – komoly kihatással van a társadalomra, az ország gazdaságára, illetve versenyképességére. Mely utóbbi azért is különösen fontos, mert az országok versenyeznek egymással szabályozási kérdésben. Vagyis verseny van abban, hogy melyik ország tud egy adott területhez igazodóan jobb szabályozási környezetet, intézményi rendszert, hatósági struktúrát kialakítani. Mindemellett az állami szabályozás a társadalmi szükség miatt is axióma, mert piaci áron a társadalom nagy része számára – hasonlóan például az egészségügyhöz, a gáz vagy villany szolgáltatáshoz – nem lenne elérhető. A digitális szolgáltatásokat ma már alapvető szükségletként kezeljük. Így számos szabályozási tárgy esetében elkerülhetetlen az állami beavatkozás, amely így közigazgatási hatósági rezsimet jelent. E beavatkozás legfontosabb eleme, vagyis a legfontosabb szabályozási tárgykörök: az adatok és az adatokkal kapcsolatos kérdések szabályozása, a piaci működés óvatos szabályozása, illetve a digitális szolgáltatások átláthatósága, működése, a fogyasztókkal kapcsolatos viselkedés. A DMA rövid, vázlatos bemutatása során kiemelte, hogy az a hírközlés klasszikus szabályozásaira hasonlít, újrahasonosítja annak már bevált elemeit. A „kapuőrök” kijelölése például megfelel a jelentős piaci erő versenyjogi vagy hírközlési igazgatásban tapasztalható szabályozásának. Vagyis aszimmetrikus versenyszabályozás érvényesül piaci erő alapon, ami a kiemelten erős szereplőket jelentős többletkötelezettséggel terheli. A „kapuőrök” számára előírt – a gyengébb szereplőket segítő – gazdasági kötelezettségek mellett számos adatvédelmi, illetve adatokkal kapcsolatos szabályokat találunk. Lapsánszky András megállapította, hogy a DMA szabályozása a DSA-hoz képest jóval óvatosabb, mert a DMA egy ismeretlen és feltáratlan piacba avatkozik be. Nem valószínű, hogy kézenfekvőnek tűnő beavatkozásokat az adatokkal való visszaélés kapcsán. A DMA nem túl szigorú szabályaival inkább kivárára játszik az Unió, azok hatékonysága és érvényesülése tükrében várhatunk majd további jogfejlesztést. Hangsúlyozta, hogy mind a DMA mind a DSA esetében páratlan uniós együttműködés tapasztalható. Ez azért is fontos, mert elengedhetetlen az Európai Unió USA-val, illetve a távol-keleti országokkal szembeni verseny pozíciójának erősítéséhez. A DSA szabályozása határozottabb közigazgatási beavatkozásokat tesz lehetővé. Amíg a DMA piaci alapon – *ex ante*, vagyis előzetesen – avatkozik be, addig a DSA *ex post* szabályozás. Az adatok átláthatóságának kérdését szabályozza, fogyasztóvédelmi rendelkezései vannak, az

egyéni előfizető érdekeit igyekszik védeni, megfelelő erőviszonyt biztosítani számára a platformmal, a tárhelyszolgáltatóval szemben. Ahogyan arra Lapsánszky András példaként rámutatott, egy multinacionális cégnek nem feltétlenül érdeke a szabályozás betartása, ha nem lát kellő visszatartó erőt jelentő hátrányos következményt, például bírságot. A DSA fogyasztóvédelmi rendelkezései között ennyire erős visszatartó erejű szabályozások nincsenek. De nem is véletlenül, hiszen ezt a piacot még mindig ösztönöznöni, támogatni, fejleszteni kell az egyéb piacokhoz képest a különböző digitalizációs, környezetvédelmi és más okok miatt. Viszont a DSA rendelkezései egyértelműen azt közvetítik, hogy a fogyasztó nem marad védelem nélkül. A legerősebb eszközrendszert az Európai Bizottság kapta meg. Nemcsak a fogyasztóvédelmi szabályok vagy a platformmal kapcsolatos beavatkozások jelentenek komoly visszatartó erőt, hanem az információhoz jutás is. Ez utóbbi eszközzel az Európai Bizottság mellett a DSA által kijelölt koordinátorok, a tagállami hatóságok, sőt az egyéni felhasználók is élhetnek. Másik releváns eszköz a hatósági beavatkozás lehetősége, amelynek két markáns része van: a vitarendezés, illetve a hatósági típusú ellenőrzés, amelynek pusztán a lehetősége is komoly elrettentő erővel bír.

Az előadást követő pódiumbeszélgetést Fácán Gábor, a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Online Platformok Főosztályának szabályozási igazgató-helyettese moderálta. A moderátor a beszélgetést egy aktuális esettel nyitotta: az Európai Bizottság eljárást indított a LinkedIn ellen, ugyanis felmerült annak a gyanúja, hogy megsérti a DSA-ban foglalt azon kötelezettségeit, amelyek lehetővé teszik a felhasználó számára, hogy a hirdetések eredetére vonatkozó alapvető információkat kérjenek. Felmerült még, hogy a profilalkotáson alapuló reklámozás tilalmát megsértették, mivel olyan személyes adatokat használtak fel, mint a szexuális irányultság vagy a politikai vélemény. Ennek kapcsán a moderátor rögtön a vitaindító előadást tartó Lapsánszky Andrásához fordult azzal a kérdéssel, hogy a közvetítő szolgáltatók által kezelt, illetve generált adatok tekintetében az átláthatóság érdekében a DSA mennyire előremutató. A NMHH elnökhelyettese előadására visszautalva megismételte, hogy önmagában az ellenőrzés lehetősége, az a tény, hogy a koordinátorok és az állami hatóságok egyedi ügyekbe belelátva – amely kapcsán Lapsánszky András külön kiemelte az adatkezelés kapcsán a profilalkotás célú adatgyűjtést – vizsgálódhatnak és ellenőrzést végezhetnek akár hivatalból is, nagyon komoly visszatartó erőt jelent. E tekintetben pedig előremutatónak tekinthető a DSA.

Azzal a kérdéssel, hogy alkalmas lehet-e a DMA szabályozási koncepciója a digitális piac anomáliáinak kezelésére, a moderátor már Püskösty András Etele egyetemi adjunktushoz (Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar, Európai jogi Tanszék; Versenyjogi Kutatóközpont; Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Eötvös József Kutatóközpont Információs Társadalom Kutatóintézet) fordult. Válaszát azzal a megállapítással kezdte, hogy a versenyjogi jogérvényesítés eszközei, a versenyjogi fogalmak alkalmazása vezetett annak felismerésére, hogy szükséges a beavatkozás e területen. Ugyanakkor ez a szabályozás természetében más, mint a versenyjogi szabályozás, hiszen a DMA – mint hallottuk a vitaindító előadásban – *ex ante* szabályozás, amelynek középpontjában az a kérdés áll, hogy megtámadhatóvá tehetők-e ezek a piacok, miként lehetne szabályozás révén versenyt teremteni a nagy piaci szereplők és a körülöttük kialakult digitális ökoszisztéma mellett, illetve annak ellenére. A „kapuőr”

platformok DMA-ban rögzített kötelezettségei kapcsán több példát felsorolva párhuzamot vont a német szabályozással is. A DMA eszközrendszere Pü nkösty András szerint azért sem tekinthető gyengének, mert a Bizottság akár a globális árbevétel tíz százalékát elérő szankciót is kiszabhat.

Urbán Viktor blockchain tanácsadót (Gazdasági Minisztérium, Neumann János Nonprofit Kft.) arról kérdezték, hogy a magyar vállalkozások hogyan tudják hasznosítani a rendelkezésükre álló adatokat. Válaszában – csatlakozva a Pü nkösty András által is mondottakhoz – annak fontosságát emelte ki, hogy az innováció ne sérüljön. Ugyanakkor rámutatott a téma kettősségére is. Hiszen míg a nemzetközi jogszabályok egyértelműen a hátrányosabb helyzetben lévő szereplőket óvó-védő tendenciát mutatnak, fontos az innováció előmozdítása, ugyanis a digitális adatok felhasználása komoly társadalmi hasznosságot hordoz magában. Az előadó véleménye szerint az óvó-védő tendenciáról a hangsúlyt – legalább részben – át kellene helyezni az innovációra. Gazdaságélénkítő megközelítésből is szükséges tehát e témát vizsgálni. Példaként kiemelte, hogy Magyarország Mesterséges Intelligencia Stratégiája nagy hangsúlyt fektet az adatgazdálkodásra. Annak fontosságát pedig, hogy az óvó-védő jogalkotás az innovációt ne gátolja, leginkább a kkv-szektor vonatkozásában emelte ki. Elmondta továbbá, hogy szerinte elsősorban képzések révén lehetne a magyar vállalkozások digitalizációjának az előmozdításán segíteni. A digitalizáció a hatékonyság, versenyképesség, valamint a piac növelése érdekében lenne fontos. Ezt azonban sokszor nem veszik észre, és így megakad a digitalizációs folyamat.

Hogy mi szükséges a rendelkezésre álló adatok tárolásához annak érdekében, hogy azok valóban használhatók legyenek, arról Mándi Gábort, a Független Energetikai Adatközpont Zártkörűen Működő Részvénytársaság (FEAK) cégvezetőjét kérdezte a moderátor. Válaszát azzal kezdte, hogy a FEAK alapvető küldetése az, hogy az energetikában olyan adatközpontot hozzanak létre, amely a fogyasztási és a termelési adatok gyűjtésével, elemzésével tudja támogatni a magyar villamosenergia hálózat a működését. Hangsúlyozta, hogy egy átalakulóban lévő piacról beszélhetünk, köszönhetően a háztartási méretű kiserőművek megjelenésének és áramtermelő piacra való belépésének. E jelenség súlya a megtermelt energia mennyiségének megoszlásából egyértelműen kitűnik, hiszen az elmúlt években gyakorlatilag a hatszorosára emelkedett az az áram mennyiség, amit a lakosság termel meg. Ezek vonatkozásában komoly problémát jelent a pontos adatok ismeretének hiánya. Ráadásul az adatok kapcsán az is felmerül, hogy egy részük személyes adatnak tekinthető és az adott háztartás tulajdonát képezik.

A pódiumbeszélgetésben az előadók a nagyvállalatoktól indulva, a kkv-kon át a háztartásokig jutottak. A moderátor az egyénekkal kapcsolatban arról kérdezte Gaál Barnát (nemzetközi kapcsolatok irodavezető, Digitális Magyarország Ügynökség), hogy az egységes digitális kapu hogyan járul hozzá az adatok hatékony felhasználásához. Ennek kapcsán az előadó azt emelte ki, hogy az ügyfél rendelkezése alapján lehetőség van az egyes adatok hatóságok közötti átadására. Illetve – a moderátor közbeszűrt kérdésére – arra is kitért, hogy az adattárca-megoldások a tizennyolcadik életév betöltéséhez kötött szolgáltatások igénybevételének egyszerű és jogszerű ellenőrzését is segíthetik.

A pódiumbeszélgetés végén Fác zán Gábor moderátor röviden kitért arra is, hogy a DSA lehetővé teszi, hogy kutatók hozzáférjenek a nagy platformok adatbázisaihoz.

Magyarországon az ellenőrzött kutatói státuszt az NMHH-nál lehet igényelni. E lehetőség részleteit 2024 októberére rendeleti szinten rögzíti az EU.

A panel végén Püskösty András az interoperabilitással kapcsolatban a megfelelő verseny megteremtésének kihívását emelte ki, felvetve a kérdést, hogy az interoperabilitás mikor szolgálja a versenyt és mikor nem. Példaként azt hozta fel, hogy a kisebb szolgáltatók, akik potenciális versenytársai lehetnek a kapuőröknek, eldönthetik hogy élnek-e azzal a lehetőséggel, hogy átjárható – interoperábilis – legyen az ő szolgáltatásuk a kapuőr platformmal. Ebben az esetben az interoperabilitás segíti például a megtámadható piac kialakulását. Ehhez kapcsolódóan Gaál Barna azzal a kérdéssel fordult előadótársaihoz, hogy a közelmúltban az Európai Parlament által elfogadott és kihirdetés előtt álló, az európai magasszintű közigazgatási interoperabilitásról szóló rendelet – amely a korábbi keretrendszer jogszabályi szintre emeli – kapcsán a piaci önszabályozó folyamatoktól mi várható. Lapsánszky András ezzel kapcsolatosan azt hangsúlyozta, hogy az állam hatalmas értéket jelentő adatokat kezel. Ha ezekhez a nyilvántartásokhoz hozzáférést adnának, az komoly költségsökkentést, illetve előnyt jelentene a piaci szereplőknek. Így üzleti alapon a piaci önszabályozás biztosan működni fog. Rövid válaszában Püskösty András arról beszélt, hogy az adatok feletti kontroll határozza meg a szabályozást, de kitért az adathoz való hozzáférés során a megfelelő egyensúly elérésének, valamint annak kérdésére is, hogy mikor érdemes megteremteni az adatok hordozhatóságát.

2.3. Az adatok szerepe a mesterséges intelligencia alapú technológiák alkalmazásában – teendők az új mesterséges intelligencia rendelet elfogadása után

A harmadik panel vitaindító előadását Sabjanics István egyetemi adjunktus (Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar, Nemzetközi Jogi Tanszék; Ereky István Közjogi Kutatóközpont), adatvédelmi tisztviselő (IdomSoft Zrt.) tartotta, amelyben a Mesterséges Intelligencia Rendelet (AIA) neutrális bemutatására törekedett. Hangsúlyozta, hogy mindenképpen időszerű volt a szabályozás, hiszen az egy céllal létrehozott mesterséges intelligencia rendszerek, algoritmusok – mint például a parkolási-, közlekedési- és ajánlórendszerek, vagy a közösségi média platformok, illetve kereső motorok – régóta az életünk részét képezik. A szabályozás tárgyát képező piac rendkívül egyenetlen. Mesterséges intelligencia fejlesztéseket szerte a világban találunk, de Európa nem jár élen e tekintetben. Ezért is érdekes, hogy éppen az Európai Unióban születik iránymutató szabályozás e tárgyban. Azt is fontos látni, hogy az AIA-t messze megelőző kezdetleges szabályozási lépések már Európában is tetten érhetők voltak, igaz nem állami szinten, hanem nagyvárosokban. Alapvetően a polgárok mindennapi életét érintő mesterséges intelligencia használatra fókuszáló szabályokról beszélhetünk. Mint például egy amszterdami regiszter, ami transzparenssé teszi a mesterséges intelligencia használatot elsősorban a parkolás ellenőrzése kapcsán. Az előadó úgy látja, hogy állami oldalon mindig csak problémaként jelentkezett a mesterséges intelligencia használata, mint például az Egyesült Államok által Szíriában, Jemenben és Irakban használt célpont-kiválasztási rendszere. Az AIA szövegét megvizsgálva arra juthatunk, hogy idejétmúlt technikai környezetre készült, hiszen azóta a nagy nyelvi modellek és más generatív mesterséges intelligencia algoritmusok meghaladták ezt a

szabályozást. Ezen algoritmusok kezelésére nem alkalmas az AIA szabályozási koncepciója. Az előadó szerint nem elhanyagolható e kérdésben a Brüsszel-hatás, vagyis az, hogy az Európai Unió szabályoz, és mivel az európai piac több szempontból vonzó és megkerülhetetlen, ezért egy idő után ennek a standardnak igyekeznek megfelelni a világon mindenhol. A szabályozás tehát egyfajta értékközvetítést is jelent, továbbá, ha egy szabályozás az elsők között jelenik meg, akkor az összes későbbit ahhoz viszonyítva határozzák meg. Így az AIA formai és tartalmi szempontból is zsinórmértékül is szolgálhat. A rendelet megszületése mérföldköveinek gyors ismertetését követően Sabjanics István annak alkalmazhatóságára tért ki. E vonatkozásban a türelmi idők rendszerét tartotta leginkább szembevetőnek, amelyben a tiltott gyakorlatok esetében – az előadó véleménye szerint gálánsnak mondható – hat hónap, az általános célú mesterséges intelligencia rendszerek esetében tizenkét hónap, a legszélesebb kategóriát jelentő nagy kockázatú rendszereknél pedig harminchat hónap türelmi időt határoznak meg. Szervezeti oldalról a többrétegű rendszert emelte ki, amely szerint létrejön egy szakértőkből álló Európai Mesterséges Intelligencia Iroda, valamint Európai Mesterséges Intelligencia Testületet hoznak létre tagállami képviselőkkel, továbbá az Algoritmikus Átláthatóság Európai Központja fog működni az Európai Bizottság mellett. Az előadás végén Sabjanics István arra tért ki röviden, hogy mi lehetett az oka annak, hogy az Európai Unió „ekkorá elánnal” fogott neki a mesterséges intelligencia szabályozásának. Ezzel kapcsolatosan rámutatott, hogy az erre irányuló elhatározást a kínai szabályozás bejelentésével egy időben rögzítették. A kínai szabályozás, amely viszont két évvel korábban megszületett, ráadásul – amellet, hogy igencsak „*business friendly*”, különböző társadalmi problémákra is felhívja a figyelmet. Az Egyesült Államokban elnöki rendelet szabályozza a mesterséges intelligencia kérdéskörét, amely rendkívül tömören fogalmaz és értelemszerűen nincs akkora hatása, illetve kevésbé tekinthető biztosnak, mint egy szövetségi törvény. Egyszerűbben lehet módosítani és hatályon kívül helyezni. Az előadás végén arra tért ki röviden – előrelátva már a pódiumbeszélgetésre – hogy a kkv-k helyzetét másképpen érintik a mesterséges intelligencia rendszerek, mint a nagyvállalatokét.

A vitaindító előadást követő pódiumbeszélgetésen Sabjanics István mellett Magyar Gábor Béla címzetes egyetemi tanár (Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Villamosmérnöki és Informatikai Kar), a Nemzeti Adó- és Vámhivatal Mesterséges Intelligencia Munkacsoportjának elnöke, Nyáry Mihály, az eGov Hírlevél főszerkesztője (Magyary Zoltán E-közigazgatástudományi Egyesület), Tahyné Kovács Ágnes egyetemi docens (Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar, Környezetjogi és Versenyjogi Tanszék), valamint Zódi Zsolt, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Információs Társadalom Kutatóintézetének tudományos főmunkatársa vett részt. A beszélgetést Csomán Gábor, a Magyary Zoltán E-közigazgatástudományi Egyesület titkára moderálta.

A panelbeszélgetés keretében először a szabályozás kérdéséhez tértek vissza a résztvevők. Elsőként Zódi Zsolt rögzítette, hogy el kell oszlatni azokat az illúziókat, hogy a rendelet meg fog védeni minket a mesterséges intelligenciához kapcsolódó azon veszélyektől, amelyeket nap, mint nap olvashatunk a médiában. Azoktól pedig főként nem tud megvédeni, amelyeket még nem is látunk előre. Az is problémát jelent, hogy bár a termék-megfelelőségi szabályok körébe illeszkedik a rendelet, a mesterséges intelligen-

cia nem fizikailag megfogható termék, amelynek kvantifikálhatóak a kockázatai. Ez különösen igaz az emberi jogokkal kapcsolatos veszélyek vonatkozásában, amelyeket a mesterséges intelligencia magában hordoz. Az is szembetűnő, hogy az elmúlt évek mesterséges intelligenciával kapcsolatos botrányai köszönnek vissza a szabályozásban, viszont számos probléma csak a jövőben merül majd fel. Felmerül tehát az úgynevezett Collingridge-dilemma, amelynek lényege, hogy amikor egy technológia megszületik, de még nem terjed el, nincsen kellő tapasztalat a szabályozásához, amikor viszont már elterjed és ismerjük a veszélyeit, akkor pedig már különböző okok miatt nagyon nehéz felette kontrollt gyakorolni és hatékonyan szabályozni. Zódi Zsolt hangsúlyozta, hogy a mesterséges intelligencia kapcsán kialakult, annak veszélyeit hangoztató diskurzust alapvetően hisztériának és szürreális túlzásnak tartja. Nyáry Mihály a szabályozásnak két alapvető mozgatórugóját határozta meg. Szerinte egyrészt az Európai Parlament kellően „felpaprikázott” volt, hogy szabályozzon. Másrészt a rendelet elkészültét a geopolitikai nagyság utáni vágyakozás – a világ első átfogó mesterséges intelligencia szabályozásának megalkotása – motiválta. Kérdéses szerinte, hogy a szabályozásból mi állja majd ki az idő próbáját. Visszautalt annak problematikájára, hogy a rendelet kvázi fizikai terméként kezeli a mesterséges intelligenciát.

Tahyné Kovács Ágnes a szabályozás kapcsán arra az érdekkonfliktusra utalt, amely az emberi jogok védelme és az innováció, a verseny visszafogása, korlátozása között feszül. Illetőleg a manipulatív alkalmazás veszélyeire tért ki röviden.

Sabjanics István három kiegészítést fűzött még az elhangzottakhoz a szabályozás kapcsán. Elsőként rögzítette, hogy az AIA-ben foglalt számítási teljesítmény küszöböt – amely érték felett már nem tud vele foglalkozni – prognosztizálhatóan már az idei évben meghaladják. Másrészt annak ellenére a kkv-szektorra hárul a legnagyobb adminisztratív teher, hogy a rendelet előkészítésében kiemelt szerepet kaptak a kkv-k. Végezetül pedig megemlítette a rendelet elkészülte körül bábáskodó Kai Zenner azon véleményét, miszerint az AIA biztosan halálra van ítélve, mert nem felel meg a technikai lehetőségeknek. Tehát nem azt szabályozza, amit valóban szeretne.

Ezt követően az adatok fontosságának témájára tértek át a panel résztvevői a mesterséges intelligencia vonatkozásában. A Komáromi László nyitóbeszédében elhangzott azon gondolatot, hogy az ember ott van az adatok mögött és ezt nem szabad elfelejteni, a moderátor érdeemesnek tartotta e kérdéskör bevezetésénél újra feleleveníteni. Magyar Gábor ezzel kapcsolatban kijelentette, hogy a mesterséges intelligencia világhoz adat kell. Megjegyezte, hogy kevésbé kritikus a szabályozással, mivel szerinte valamit lépni kellett, hiszen e szabályozáson kívül egyelőre sok más eszköz nem áll rendelkezésünkre. Azt emelte ki, hogy a felettség joga az eddigieknél is hatványozottan súlyosabb kérdést jelent majd. Zódi Zsolt arra mutatott rá, hogy a rendelet nem foglalkozik az adatproblémával. Az igazi gondot az jelenti, hogy miközben Európában rendkívül szigorú az adatvédelmi szabályozás, az európai polgárok „önként és dalolva” átadták adataikat a különböző amerikai platformoknak, amelyek ezeket fel- illetve kihasználták. Így Európában nincs kellő mennyiségű adat, illetve a fragmentált európai piac, a többnyelvűség is problémát jelent.

Nyáry Mihály azt hangsúlyozta, hogy az újdonságokat elősegítő intézményrendszer és az üzletképes termékek létrehozását segítő pénzügyi szervezetrendszer az, ami az amerikaiak nagy előnyeként értékelhető. Itt Magyar Gábor szükségesnek tartotta meg-

jegyezni, hogy például az OpenAI európai termék, amelyet aztán Amerikából megvásároltak. Az esetleges teendőkre rátérve Nyáry Mihály a magyar intézményrendszer kialakításának szükségességét, a fejlesztésre irányuló határozott állami akarat elengedhetlenségét hangsúlyozta, amely szervezeti, anyagi és más jellegű figyelmet és támogatást is jelent. Magyar Gábor – az elhangzottakkal egyetértve – elsősorban a hozzáértő emberek számának alakulásában látja a szűk keresztmetszetet. Mindezekkel összhangban Zódi Zsolt az ösztönző környezet megteremtésének fontosságát emelte ki.

A rendelet etikai előzményei vonatkozásában Tahyné Kovács Ágnes elmondta, hogy a rendelet bizottsági javaslatának kidolgozása során több etikai kódexet figyelembe vettek. Ezek közül kiemelte például a UNI Global Union munkavállalók szempontjából rögzített alapelveit. Ilyen a felelősségi szabályok szempontjából releváns átláthatóság követelménye, az eszköz-jelleg megmaradása, vagyis, hogy az irányítás az embernél maradjon. Ilyen alapelv még a fenntarthatóság is, valamint az az elvárás, hogy a mesterséges intelligencia alkalmazása ne gerjesszen fegyverkezési versenyt. De megemlítette például a pszichés hatások etikai oldalát kidolgozó montreali nyilatkozatot is, s amely kapcsán kétségének adott hangot annak kapcsán, hogy valóban kellően reziliensek vagyunk-e, tudunk-e az új kihívásokhoz alkalmazkodni. Végül pedig arra hívta fel a figyelmet, hogy Ferenc pápa béke világnapi üzenetét a mesterséges intelligencia alkalmazásának szentelte. E rövid üzenetben annak kettősségéről beszélt, hogy a tudomány fejlődése az isteni világgosságban való részesedés, viszont számba veszi a felmerülő etikai problémákat is. Üzenete végén az interdiszciplináris párbeszéd, valamint a nemzetközi jogalkotás szükségességére hívta fel a figyelmet.

Zódi Zsolt a mesterséges intelligencia kapcsán felmerülő etikai problémák és ellenérzések vonatkozásában azon a véleményen volt, hogy ezek igazából azok a félelmek, amelyek mindig is jelen voltak a mindenkori technológiai fejlődések során.

Nyáry Mihály szerint a mesterséges intelligencia tényleges [ipari] forradalmat ígér, és mint ilyen, jóra és rosszra egyaránt használható.

A szabályozás tárgykörére visszatérve a moderátor azt a kérdést tette fel, hogy valóban probléma-e, hogy nem életszerű az AIA. Zódi Zsolt szerint a végrehajtáson múlik majd elsősorban, hogy a szabályozás hátráltatja-e majd az európai piacot és a cégeket. Akár az is elképzelhető, hogy a rendelet előnyei érvényesülnek és az elgondoltatja majd a fejlesztő cégeket. Egyelőre úgy tűnik azonban, hogy az adminisztratív terhek dermesztő hatást válthatnak ki. Sabjanics István hozzátette, nem zárható ki, hogy a jelenleg a túlszabályozás irányába mutató tendencia más irányt vesz. De a jelenlegi megszövegezés alapján nem látható előre, hogy milyen követelményi rendszernek kell majd megfelelni.

A panel végén a közönségből többen is hozzászóltak az elhangzottakhoz, illetőleg arra vonatkozóan érkezett kérdés, hogy az előadók egyrészt a már korábban bejelentett új magyar Mesterséges Intelligencia Stratégia, másrészt pedig a közelgő magyar európai tanács elnökség vonatkozásában milyen javaslatokkal élnének az AIA tükrében. Erre válaszul az előadók közül többen is megjegyezték, hogy hasznos és előremutató lenne, ha létrehoznának egy megfelelő felületet, ahol strukturáltan hozzá lehetne szólni a készülő stratégiához, javaslatokat lehetne megfogalmazni, amelyet aztán el is bírálnak.

4. Zárszó és a második Adatnap előkészületei

A konferencia zárszavában Gerencsér Balázs Szabolcs, az Ereky Kutatóközpont igazgatója köszönetet mondott a pezsgő és izgalmas beszélgetésekért, illetve hangsúlyozta, hogy a felvetett témák és kérdések nincsenek lezárva, így biztosan lesz apropó a második Adatnap megtartására is. Tapasztalatként azt emelte ki, hogy európai uniós szabályozásra méltatlanul kevés figyelmet fordítunk Magyarországon, pedig szem előtt kell tartani, hogy egy nagyobb államközösség részei vagyunk, és ez miként hat a hazai viszonyokra. Jó irány tehát, hogy erről itt a Pázmányon párbeszéd kezdődött. Ugyanennyire fontos, hogy e tárgykörben kapcsolat alakulhat ki egy ilyen szabad, közös gondolkodást lehetővé tévő fórumon a tárgyban érintett személyek, valamint nemzetközi, állami és civil intézmények között. A következő, második Adatnap mind tartalmában, mind a résztvevői körét illetően tovább gazdagodik és fontos üzenetként viszi tovább – ahogyan az a beszélgetések során többektől is elhangzott – az e konferenciával megkezdett dialógusnak akkor van igazán értelme, ha az széles körben nyit és a jövőbe mutat.

A konferencia, illetve a tárgyalt téma különleges aktualitását mutatja, hogy a konferenciával egy időben az ENSZ Közgyűlése – teljes egyetértésben, szavazás nélkül – határozatot fogadott el a mesterséges intelligencia biztonságos és megbízható alkalmazásáról, kiemelve az emberi jogok védelmét és tiszteletben tartását.

OTT Anett – UNGVÁRI Álmos
PhD-hallgató – PhD-hallgató
(PPKE JÁK) (PPKE JÁK)